

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายในการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับชุมชนครอบครัว มีโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์และกองทุนหมู่บ้าน พระราชบัญญัติวิสาหกิจในชุมชน ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มผู้ผลิต มีการผลิตที่เพิ่มปริมาณมากขึ้น อย่างรวดเร็ว ตามความต้องการของตลาด เป็นช่วงเวลาไม่แน่นอน โดยเฉพาะงาน“เย็บผ้าโหล” เป็นงานฝีมืออีกประเภทหนึ่งมุ่งเน้นการจ้างแรงงานสตรี ที่มีความรู้ น้อย ราคาถูกเป็นหลัก และเป็นแรงงานนอกระบบ มีระยะเวลาในการทำงาน ในแต่ละวันไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปริมาณงานที่รับและกำหนดการส่งมอบงานในแต่ละงวด ซึ่งมักเริ่มตั้งแต่เช้าหลังจากการปฏิบัติภารกิจประจำวัน และหากในบางวัน ที่มีงานเร่งด่วนมากๆ จะทำงานตั้งแต่เช้ามืด ก่อนทำภารกิจประจำวัน แต่แรงงานเหล่านี้กลับไม่ได้รับสวัสดิการและความคุ้มครองจากกฎหมายแรงงาน ไม่มีสัญญาจ้างงาน (นิรชา แสนกันคำ, 2547) จากปัจจัยดังกล่าวมาได้ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพ วิถีชีวิตตลอดจนครอบครัวของสตรีเย็บผ้าโหลแรงงานนอกระบบ จากภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งในบ้านและนอกบ้านซึ่งพบว่าส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยาย มีพื้นฐานมาจากครอบครัวเกษตรกรรม จึงเป็นจุดค้อยในเรื่องของรายได้ และส่งผลให้ไม่มีเวลาที่ต้องดูแลสมาชิกที่พึ่งพาตนเองไม่ได้ในครอบครัว ทั้งในเรื่องการบริโภคประจำวัน การทำบทบาทของมารดาในการดูแลอบรมสั่งสอนสมาชิกครอบครัว เวลาในการปฏิสัมพันธ์กันลดน้อยลง ครอบครัวไม่อบอุ่น รู้สึกห่างเหินกัน แม้จะเป็นงานที่รับไปทำที่บ้าน แต่เนื่องจากต้องทำทั้งกลางวันและกลางคืน จึงจะได้ค่าตอบแทนเพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัวในแต่ละวัน ทำให้สตรีเย็บผ้าโหลต้องโหมงานหนักมากขึ้นเพื่อความอยู่รอดของสมาชิกทุกคน ก่อให้เกิดโรคจากการประกอบอาชีพเย็บผ้าโหลตามมา เช่น เกือบร้อยละ 70 – 80 มีอาการของโรคกระเพาะปัสสาวะอักเสบขั้นรุนแรง ทุกข์ทรมานด้วยโรคเรื้อรังต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง เช่น โรคปวดหลัง ปวดเอว ปัญหาเกี่ยวกับสายตาและโรคภูมิแพ้ โรคกระเพาะอาหาร (สุวิทย์ อินนามมา, 2550) และยังมีปัญหาขยะจากเศษผ้าโหล เศษด้ายปะปนกับฝุ่นละอองกองทับถม ในครอบครัวกันมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยไม่ได้รับการกำจัดอย่างถูกวิธี ประกอบกับเสียงดังจากจักรอุตสาหกรรมรบกวนเวลาพักผ่อนหลับนอนย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตครอบครัวโดยรวม จากการรับงานเย็บผ้าโหลมาทำที่บ้าน (ธวัชชัย อูราสุข, 2551) ครอบครัวมีความสำคัญต่อการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจของมนุษย์ เป็นแหล่งให้กำเนิด เลี้ยงดู

อบรมสั่งสอนให้ความรัก ความอบอุ่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมและถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้แก่สมาชิกในครอบครัวเป็นแหล่งพักพิงด้านจิตใจเมื่อมีปัญหา หล่อหลอมให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ดังนั้นครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของทุกคน (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2548) มีการพัฒนาเครื่องมือประเมินคุณภาพชีวิตครอบครัวโดยทีมของ Hoffman, Marquis, Poston, Summers & Turnbull (2006) พบว่าคุณภาพชีวิตครอบครัวมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว การทำหน้าที่บิดามารดา ความอยู่ดีมีสุขทางอารมณ์ ความอยู่ดีมีสุขทางกายภาพ จะเห็นได้ว่าการประเมิน คุณภาพชีวิตครอบครัว เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว การทำหน้าที่ของบิดามารดา ความอยู่ดีมีสุขทางกายภาพ ทางอารมณ์ ซึ่งเป็นข้อค้อยหรือส่วนที่ขาดหายไปในครอบครัวของสตรีแรงงานนอกระบบที่เย็บผ้าโหลในประเทศไทย จากการทบทวนวรรณกรรมและสืบค้นข้อมูลยังไม่มีผู้ศึกษาถึงคุณภาพชีวิตครอบครัวสตรีเย็บผ้าโหลกับความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหล ตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหล แรงงานนอกระบบมาก่อน มีผู้ศึกษาบ้างในประเด็นที่ใกล้เคียงกัน เช่น การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตครอบครัวชาวประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานีตามธรรมชาติของสตรีชุมชนปลาตา พบว่าแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับครอบครัว 2)ระดับกลุ่ม 3) ระดับชุมชน เมื่อพิจารณาถึงความต้องการของมาสโลว์ พบว่าแนวทางส่วนใหญ่ อยู่ในระดับขั้นความต้องการทางกายภาพ จึงส่งผลให้ไม่สามารถบรรลุความต้องการขั้นสูงขั้นได้ มีประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในกลุ่มสตรีน้อย จากขาดแรงจูงใจในการเข้ากลุ่มเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตครอบครัว เห็นความสำคัญหรือผลประโยชน์จากการมุ่งหารายได้คือเงินมากกว่า (สุกัญญา สุขสุพันธ์ และคณะ, 2552) สอดรับกับการมีแรงจูงใจและพึงพอใจในการหารายได้หรือเม็ดเงินเพื่อการดำรงชีวิตของสตรีเย็บผ้าโหล เป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานก่อนจึงทำให้เกิดช่องว่างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตขั้นสูงต่อไป เพราะความต้องการระดับต้นต้องได้รับการสนองตอบก่อน จึงจะเกิดความต้องการในระดับสูงเพิ่มขึ้นเรื่อยไปตามลำดับจนถึงระดับสูงสุดซึ่ง Frederick K. Herzberg ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของบุคคล พบว่า มีความต้องการความสุขจากการทำงาน ซึ่งสรุปได้ว่า ความสุขจากการทำงานนั้น เกิดมาจากความพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจในงานที่ทำ โดยความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจในงานที่ทำนั้น ไม่ได้มาจากกลุ่มเดียวกัน แต่มีสาเหตุมาจากปัจจัยสองกลุ่ม คือ ปัจจัยจูงใจ (Motivational Factors) และปัจจัยค้ำจุนหรือปัจจัยสุขศาสตร์ (Maintenance or Hygiene Factors) และการจูงใจจะต้องมีค่าเป็นบวกเท่านั้นจึงจะทำให้บุคคลมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานขึ้นมาได้ นอกจากนี้พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านความเครียด ความยุติธรรม ความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต3 (ภาคเหนือ)มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (รุ่งรัตน์ เหล่ารัศมีวิวัฒน์, 2552) จากการสัมภาษณ์สตรีเย็บผ้าโหล

แรงงานนอกระบบ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การมีงานจากอาชีพเย็บผ้าโหล ที่สร้างรายได้เพียงพอต่อการยังชีพในบ้านเกิดและได้เลี้ยงดูลูก คู่แตรครอบครัวควบคู่กันไปด้วย ถือเป็นความสำเร็จและความภูมิใจของแรงงานสตรีกลุ่มนี้เนื่องจากเป็นช่องทางที่สำคัญในการเพิ่มคุณภาพชีวิตครอบครัว จากการได้อยู่ร่วมกันพร้อมหน้าไม่ได้อพยพหรือเคลื่อนย้ายไปทำงานต่างถิ่นทำให้ครอบครัวอบอุ่น แต่ยังพบปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ เรื่องหนี้สินความยากจน ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง และมีข้อจำกัดในเรื่องของเงินทุน ขาดโอกาสเข้าถึงเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ไม่มีสวัสดิการสังคมรองรับ (พร้อมบุญ พานิชภักดิ์, 2552) สอดรับกับปัญหาของสตรีจากการเคลื่อนย้ายอพยพแรงงานไปทำงานที่ต่างถิ่นไม่ได้อยู่ดูแลครอบครัว ส่วนใหญ่มาจากความยากจน พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวและเครือญาติลดน้อยลง และครอบครัวขาดความอบอุ่น (ซัด สีฮ้วน, 2545) จากการศึกษาถึงคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานหญิงในอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าในจังหวัดอุดรธานี พบว่าคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี ส่วนหนึ่งมาจากได้รับการคุ้มครองจากราชบัญญัติประกันสังคม เนื่องจากเป็นแรงงานในระบบ จึงเป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดความแตกต่างของคุณภาพชีวิตกับแรงงานนอกระบบกลุ่มสตรีเย็บผ้าโหลดังที่กล่าวมา ยังมีการศึกษาถึงคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ พบว่าส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตอยู่ที่ระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตในระดับไม่ดี ได้แก่ ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจด้านสิ่งแวดล้อมและด้านความปลอดภัย (รัชชัช กันทะวันนา, 2550; วิจิตร รวิวงศ์ และคณะ, 2550) ประเด็นปัญหาอุปสรรคหรือปัจจัย ที่ขัดขวางต่อการสร้างคุณภาพชีวิต ทำให้ไม่สามารถขึ้นสู่ระดับดี ส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมของบุคคลและองค์การที่ไม่เหมาะสม พบว่าต้องช่วยเหลือตัวเองในด้านค่ารักษาพยาบาล ไม่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิการและการประกันสังคม อีกทั้งไม่มีกฎหมายที่จะรับรองสิทธิส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา จึงมีข้อจำกัดไม่สามารถเข้าสู่แรงงานในระบบ นอกจากนี้ยังมีปัญหาจากการจ้างไม่แน่นอน ขาดการรวมกลุ่มกันที่ชัดเจน การรับงานส่วนใหญ่ไม่มีการทำสัญญาว่าจ้าง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานในระบบที่มีค่าสินไหมทดแทน จึงถือว่าเป็นข้อเสียเปรียบของแรงงานนอกระบบ ทำให้มีความต้องการที่จะใช้สิทธิประกันสังคมเหมือนกับแรงงานในระบบ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2549) ข้อเสียเปรียบเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลและครอบครัวตามมา ยังมีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไทย พบว่าในปี 2547 มีผู้ถูกกระทำรุนแรงมากขึ้นถึง 6,596 คน มีสตรีที่ถูกทำร้าย 3,335 คน เด็กถูกทำร้ายถึง 2,626 คน เฉลี่ยทุก 2 ชั่วโมงจะถูกทำร้าย 1 คนส่วนใหญ่เป็นการกระทำของบุคคลใกล้ชิดในครอบครัวเกือบครึ่งหนึ่งเป็นความรุนแรงทางเพศซึ่งในทุกๆ เด็ก 10 คน ที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ จะมีอย่างน้อย 1 คน ที่ถูกกระทำโดยพ่อแม่ของตนเอง ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตในอนาคต เป็นคนเก็บกด ก้าวร้าวและกระทำ ความรุนแรงต่อผู้อื่นด้วย

เช่นกัน ปัญหาการหย่าร้างเพิ่มขึ้น เป็นอีกปัญหาหนึ่งเช่นกันทำให้เด็กถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู ขาดความรักความเอาใจใส่จากพ่อแม่ ถูกทอดทิ้งเป็นเด็กกำพร้า เด็กค่อยโอกาสทางสังคม พ่อแม่ลูกไม่ได้ทำบทบาทหน้าที่ของคนเต็มที่ มอบบทบาทหน้าที่นี้ให้กับผู้สูงอายุในชุมชน ให้รับภาระเลี้ยงดูหลาน ต้องรับผิดชอบดูแลหลานแทน ทั้งที่ยังช่วยตนเองไม่ได้ ในภาวะที่ผู้สูงอายุเองก็ต้องการให้ดูแลเกื้อหนุนกลับไม่ได้รับการดูแลถูกทอดทิ้งเพิ่มภาระให้ และเกิดช่องว่างระหว่างวัยในการดูแล โดยเฉพาะความไม่เท่าทันสื่อในยุคไซเบอร์ของครอบครัว ส่งผลให้มีเด็กติดเกมและติดยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น สะท้อนให้เห็น ภูมิทัศน์ที่อ่อนแอของเด็กเยาวชนซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัว (สุภลักษณ์ เก่งปัญญา, 2548) จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าประเด็นปัญหาที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตครอบครัว จากปัจจัยภายในครอบครัวเองที่ต้องปรับ และเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ตามภาระและสถานการณ์เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ และปัจจัยภายนอกครอบครัว สิ่งแวดล้อมในการทำงานตลอดจน แรงจูงใจ ความพึงพอใจ รายได้ เศรษฐกิจ สังคมในการทำงานเย็บผ้าโหล นโยบายต่างๆจากภาครัฐ ผู้มีส่วนได้เสียที่ร่วมประกอบกิจการ ความพร้อมในการแก้ไขปัญหาทุกส่วนร่วมกันขับเคลื่อน จึงจะเกิดคุณภาพชีวิตครอบครัวที่ดีมีความพึงพอใจต่ออาชีพของสตรีเย็บผ้าโหลแรงงานนอกระบบได้

จังหวัดยโสธรเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตอีสานใต้ มีประชากรทั้งหมด 539,284 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีแรงงานนอกระบบภาคการผลิตที่รับงานไปทำที่บ้านทั้งหมด 3,7450 คน แยกเป็นกลุ่มต่างๆทั้งหมด 1,170 กลุ่มพบว่าร้อยละ 93.3 เป็นสตรีมีอายุอยู่ระหว่าง 20 - 52 ปี มีหมู่บ้านเย็บผ้าโหล จำนวน 386 ครัวเรือน (แรงงานจังหวัดยโสธร, 2551) จากการศึกษาสำรวจแรงงานนอกระบบกลุ่มสตรีเย็บผ้าโหลใน 3 อำเภอของจังหวัดยโสธร ได้แก่ อำเภอเมืองยโสธร อำเภอกำเขื่อนแก้ว อำเภอค้อวัง โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป แบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตครอบครัว แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหล และคำถามปลายเปิด รวมทั้งหมด 4 ส่วนพบว่า ส่วนใหญ่เคยประกอบอาชีพเย็บผ้าโหล ในโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานครมาก่อนมีความถนัดเชี่ยวชาญ มีความพึงพอใจในอาชีพเย็บผ้าโหล ต่อมาถูกเลิกจ้างจึงกลับภูมิลำเนาเดิมและรับงานจากโรงงานเดิมมาทำต่อ โดยปรับกลวิธีใหม่รับงานมาทำที่บ้าน และกระจายงานให้แก่เพื่อนบ้านทำด้วย ประเด็นปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ การมีหนี้สินของครอบครัว รายได้จากการรับผ้าโหลมาเย็บไม่แน่นอนเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่โหลละ 20 บาท และมีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานเกือบตลอดวันทั้งคืนมีช่วงเวลาที่เร่งด่วนในการทำงาน เข้ามาต้องเร่งรีบมากเพื่อให้เสร็จ ส่งผ้าให้ทันเวลา หากมีอาการง่วงนอน จะใช้เครื่องดื่มชูกำลังประเภท เอ็มร้อย กระทั่งแดง กาแฟ เสริมกระตุ้นให้ตื่นตลอดเวลา วันละสามเวลาหลังอาหาร ใช้จ่ายชนิดคล้ายกลัมนื้อ ซื่อเองจากร้านขายของชำในหมู่บ้าน การรับงานส่งงานและกำหนดค่าแรงผู้ว่าจ้าง

กำหนดทั้งหมด ไม่มีสวัสดิการจากผู้ว่าจ้าง ใช้บริการจากระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าเมื่อเกิดการเจ็บป่วย ไม่ได้รับการคุ้มครอง จากกฎหมายแรงงาน พบปัญหาสุขภาพในการเย็บผ้าโหล เช่น มีอาการปวดหลัง ปวดเอว สายตาเสื่อม โรคกระเพาะอาหาร กระเพาะปัสสาวะอักเสบ ผื่นแพ้ตามร่างกาย ระดับการได้ยินเสียงลดลง เนื่องจากเคยชินกับเสียงดังของจักรอุตสาหกรรมตลอด จากการสัมภาษณ์พบว่า ต้องรับภาระงานบ้านอีก “เป็นช่างเท้าหลัง” แม้จะรับงานไปทำที่บ้านแต่พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีเวลาที่จะดูแลสมาชิกในครอบครัวอย่างทั่วถึง ขาดการทำกิจกรรมร่วมกันและการมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด บางครั้งมอบบทบาทในการดูแลให้กับตาชาย ศูนย์เด็กในหมู่บ้านที่รับเด็กก่อนเกณฑ์ โรงเรียน กลุ่มเพื่อนที่เป็นวัยรุ่นด้วยกัน เวลาที่บุตรนอนตนเองก็ต้องลุกมาทำงาน เนื่องจากมีความจำเป็นในเรื่องค่าใช้จ่ายประจำวันของครอบครัว โดยเฉพาะค่าเล่าเรียนค่าอาหาร ประกอบกับสตรีเย็บผ้าโหลส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพของตนเอง และครอบครัว การเย็บผ้าส่วนใหญ่ไม่ใช่อุปกรณ์ป้องกัน มีแสงสว่างไม่เพียงพอ มีเศษผ้าเศษด้ายจำนวนมากกองทับถมอยู่ในครัวเรือน ใช้เป็นสถานที่ให้บุตรเล่นและพักรอ ระหว่างมารดาเย็บผ้าโหล กินอยู่หลับนอนบนกองผ้า เศษด้าย เศษผ้าโหลกองโตที่ปนเปื้อนไปด้วยฝุ่น สารเคมีจากสีที่หลากหลายของผ้าโหลที่นำมาเย็บจนจินตนา เป็นเรื่องปกติของชีวิต ซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลและครอบครัวได้ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในอนาคตหากไม่ได้รับการแก้ไขที่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการจะศึกษาในประเด็นของคุณภาพชีวิตครอบครัวความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหลและความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตครอบครัวกับความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหล ตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหลที่รับงานมาทำที่บ้านในจังหวัดยโสธร ซึ่งยังไม่มี การศึกษามาก่อนและจะนำผลที่ได้จากการศึกษานี้ เป็นข้อมูลนำเข้าสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวให้เข้มแข็งมั่นคง ร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันแบบองค์รวมนบูรณาการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างข้อเสนอแนะและกำหนดนโยบายการคุ้มครองสิทธิแรงงานนอกระบบต่อไป

2. คำถามการวิจัย

- 2.1 คุณภาพชีวิตครอบครัวตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหลในจังหวัดยโสธรเป็นอย่างไร
- 2.2 ความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหลตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหลที่รับงานมาทำที่บ้านในจังหวัดยโสธร เป็นอย่างไร
- 2.3 ความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหลกับคุณภาพชีวิตครอบครัวตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดยโสธรมีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตครอบครัวตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหลในจังหวัดยโสธร

3.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหลตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหลในจังหวัดยโสธร

3.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหลกับคุณภาพชีวิตครอบครัว ตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหลที่รับงานมาทำที่บ้านซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดยโสธร

4. สมมติฐานการวิจัย

ความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหลกับคุณภาพชีวิตครอบครัวตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหลที่รับงานมาทำที่บ้านในจังหวัดยโสธรมีความสัมพันธ์กันทางบวก

5. ขอบเขตการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตครอบครัวกับความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหล และความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่องานอาชีพเย็บผ้าโหลกับคุณภาพชีวิตครอบครัวตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหลที่อาศัยในพื้นที่จังหวัดยโสธรจำนวน 150 ครอบครัว ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ในระหว่างเดือนตุลาคม 2552 ถึง กรกฎาคม 2553

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญและเป็นจุดเริ่มต้นในการวางรากฐานความคิด ความเชื่อ พฤติกรรมการดำเนินชีวิต พัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้น การที่ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ของครอบครัวที่พึงประสงค์ได้ดี จึงมีส่วนสำคัญในการที่จะส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตดี นับเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของบุคคล (อุมพร ตรังคสมบัติ, 2544) และเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย 26 ข้อ เป็นเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตครอบครัวที่พัฒนามาจากกรอบแนวคิดของคำว่าคุณภาพชีวิต ซึ่งหมายถึงการประเมินค่าที่เป็นอัตวิสัย (Subjective) ซึ่งฝังแน่นอยู่กับบริบททางวัฒนธรรม สังคม และสภาพแวดล้อม จะประกอบด้วยองค์ประกอบ ของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านร่างกาย (physical domain) 2) ด้านจิตใจ (psychological domain) 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationships) 4) ด้านสิ่งแวดล้อม (environment) ครอบครัวที่ดำรงอยู่ที่มีสภาวะองค์รวมในด้านกายภาพ ด้านจิตอารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ ด้านแหล่งประโยชน์สนับสนุน และด้านการทำหน้าที่ของครอบครัวที่พึงประสงค์ได้ เป็นสถานะความเป็นอยู่ที่ดีของร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ การรับรู้คุณภาพ

ชีวิตของบุคคลนั้นวัฒนธรรมและค่านิยมจะส่งผลกับเป้าหมายและความคาดหวังเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่เป็นผลลัพธ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในครอบครัว ทั้งทางด้านกายภาพ ทรัพยากร จิต อารมณ์ สังคม สภาพแวดล้อมของครอบครัวนั้นเป็นสิ่งสำคัญ แหล่งประโยชน์ที่ครอบครัวมีอยู่และเอื้อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ครอบครัวได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งเป็นความพึงพอใจภายในตัวบุคคลและครอบครัวต่อการดำรงชีวิต ทั้งในด้านความต้องการขั้นพื้นฐาน สุขภาพแข็งแรง ครอบครัวอบอุ่น ความพึงพอใจในการทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นการปรับตัวให้เข้าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข ครอบครัวมีการทำหน้าที่ได้ตามที่พึงประสงค์และมีหน้าที่ ส่งเสริมให้สมาชิกอยู่ร่วมกันในครอบครัวและสังคมด้วยดี ครอบครัวก็จะเกิดความสมดุล มีคุณภาพชีวิตครอบครัวที่ดี (วิไลวรรณ แก้วพรหม, 2552)

ในส่วนความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหลที่รับงานมาทำที่บ้านผู้วิจัยได้พบทวนวรรณกรรม พบว่าสตรีแรงงานเย็บผ้าโหลที่รับงานมาทำที่บ้าน ไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย เทียบเท่ากับแรงงานในระบบ การหาแนวทางหรือนโยบายการพัฒนาให้ได้รับความคุ้มครองตามมาตรฐาน ซึ่งจะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตครอบครัวแรงงานนอกระบบในด้านต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม จากกรอบแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยคาดว่าความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหลเย็บผ้าโหล น่าจะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตครอบครัวตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหลในจังหวัดยโสธร จึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้

7. ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่

- 7.1 คุณภาพชีวิตครอบครัว ตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหล จำนวน 4 ด้าน
 - 7.1.1 ด้านกายภาพ (Physical domain)
 - 7.1.2 ด้านจิตอารมณ์สังคมและจิตวิญญาณ (Psychological domain)
 - 7.1.3 ด้านด้านแหล่งประโยชน์สนับสนุน (Social support)
 - 7.1.4 ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว (Family function)
- 7.2 ความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหลตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหล

8. ความหมายหรือนิยามศัพท์เฉพาะ

- 8.1 ครอบครัว (Family) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน มีความสัมพันธ์กันทางใดทางหนึ่ง อาจเป็นทางสายโลหิตหรือไม่ก็ได้ มีบทบาทเป็น

ผู้ดูแล เป็นผู้ป่วย หรือสมาชิกในครอบครัว มีการตอบสนองความต้องการของครอบครัวโดยรวม มีการดำเนินชีวิตร่วมกัน ขณะที่ทำการวิจัยอาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย

8.2 แรงงานนอกระบบ (Informal Sector) หมายถึง ผู้หาเลี้ยงชีพหรือรายได้ด้วยการทำงานอิสระ หรือเป็นแรงงานที่ไม่ได้รับการคุ้มครองในระบบการประกันสังคม เป็นแรงงานรายวัน หรือ รายเดือน เมื่อไม่ทำงานจะไม่ได้ค่าตอบแทน อาจเป็นแรงงานที่ทำงานไม่เต็มเวลา แรงงานที่รับงานไปทำที่บ้านตนเอง แรงงานที่ทำงานแบบเหมาช่วง แรงงานที่ทำงานแบบชั่วคราว ระยะสั้น ในที่นี้ผู้วิจัยศึกษากลุ่มครอบครัวสตรีเย็บผ้าโหลที่บ้านซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบ

8.3 ครอบครัวแรงงานนอกระบบ (Informal Sector Family) หมายถึง ครอบครัวที่มีการยังชีพหลัก หรือ รายได้หลักได้จากการทำงานนอกระบบ คือ กลุ่มครอบครัวสตรีเย็บผ้าโหลที่บ้าน

8.4 แรงงานนอกระบบกลุ่มเย็บเสื้อผ้าโหล (Informal Sector Group Needlewomen) หมายถึง แรงงานนอกระบบภาคการผลิต เป็นผู้หาเลี้ยงชีพหรือรายได้ด้วยการรับเสื้อผ้าโหลโดยจะรับงานไปเย็บที่บ้านผู้รับเหมาหรือที่บ้านตัวเอง ลักษณะงานที่ทำงานจะแตกต่างกันออกไป เช่น เย็บประกอบเป็นตัวเสื้อหรือกางเกง เย็บหัวกระโปรง ดีเกร็ด เป็นต้น ค่าตอบแทนจะได้รับตามปริมาณงานในอัตรารายชิ้นเมื่องานเสร็จตามข้อตกลง และแรงงานนอกระบบกลุ่มนี้ยังไม่ได้รับการคุ้มครองในระบบการประกันสังคม

8.5 คุณภาพชีวิตครอบครัว (Family Quality of Life) หมายถึง การรับรู้ ความรู้สึกถึงความอยู่ดีมีสุข ความผาสุกของครอบครัวที่ดำรงอยู่ที่มีสถานะองค์รวมในด้าน 1) กายภาพ 2) จิต อารมณ์สังคมและจิตวิญญาณ 3) แหล่งประโยชน์สนับสนุน และ 4) การทำหน้าที่ของครอบครัวที่พึงประสงค์ได้ตามการรับรู้ของสตรีผู้เป็นแรงงานนอกระบบเป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

8.6 สวัสดิการ (Welfare) หมายถึง ความสะดวกสบายใดๆ ที่ลูกจ้างได้รับจากนายจ้าง ขณะปฏิบัติงานหรือนอกเวลาทำงาน เป็นผลให้ลูกจ้างมีความผาสุก ความพึงพอใจ ได้รับความปลอดภัยสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์และมีหลักประกันของชีวิต หรือได้รับผลประโยชน์อื่นใด นอกเหนือจากค่าจ้างและเงินเดือนตามปกติที่ลูกจ้างพึงได้ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับแรงงาน

8.7 ความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหล (Satisfaction of Cloth Making Work) หมายถึง ความรู้สึกและทัศนคติของสตรีเย็บผ้าโหลที่มีต่อสภาพแวดล้อมด้านต่างๆ รวมไปถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในอาชีพเย็บผ้าโหลที่รับงานมาทำที่บ้าน โดยปัจจัยเหล่านี้สามารถตอบสนองความต้องการของสตรีเย็บผ้าโหลได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

9. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 9.1 เป็นข้อมูลพื้นฐานทางด้านคุณภาพชีวิตครอบครัวสำหรับการวางแผนการจัดทำแผนการให้บริการที่เหมาะสมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่แรงงานนอกระบบและครอบครัว
- 9.2 เป็นข้อมูลพื้นฐานทางด้านคุณภาพชีวิตในการจัดทำนโยบายและในการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่แรงงานนอกระบบและครอบครัว
- 9.3 ได้ข้อมูลการรับรู้และทราบถึงปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ